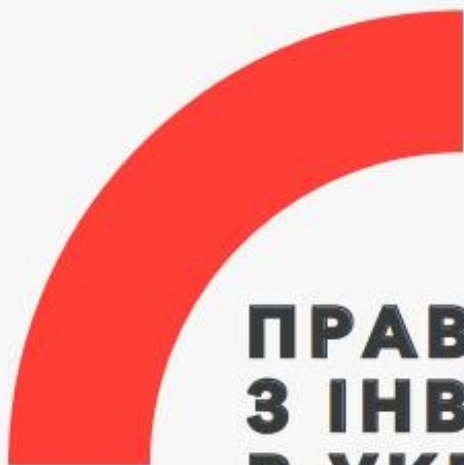

**АНАЛІТИЧНИЙ
ЗВІТ**

ПРАВА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ В УКРАЇНІ

**ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ОПИТУВАННЯ
«ДУМКИ І ПОГЛЯДИ
НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ»**

2020

ПРАВА ЛЮДЕЙ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Аналітичний звіт за результатами всеукраїнського опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) у вересні 2020 року

АВТОРИ/КИ:

Надія Добрянська, незалежна аналітикиня

Юлія Сачук, правозахисниця

Ірина Текучова, аналітикиня

Богдан Мойса, експерт з прав людини людей з інвалідністю

Київський Міжнародний Інститут Соціології

Громадська організація людей з інвалідністю FIGHT FOR RIGHT в межах проекту «Зміцнення захисту прав людей з інвалідністю» за підтримки Фонду прав людини Посольства Королівства Нідерландів в Україні.

Жодна частина цього дослідження, повністю або частково, не може використовуватися без посилання на авторів та першоджерело.

2020

Зміст

Резюме.....	4
Методологія.....	5
Результати опитування.....	7
Кількість людей з інвалідністю.....	7
Оцінка якості життя та забезпечення прав людей з інвалідністю.....	8
Оцінка ставлення до прав людей з інвалідністю.....	12
Оцінки механізмів захисту прав людей з інвалідністю.....	16
Висновки.....	20

Резюме

Опитування виявило, що кожна десята людина в Україні має інвалідність (10.8% всього населення). 12% чоловіків та 9.7% жінок мають інвалідність. Ще 6% населення України мають значні порушення без оформленої інвалідності: 5% чоловіків та 6.9% жінок. Окрім того, щонайменше 4.4% населення України мають одного або більше близьких людей з інвалідністю (дитину чи батьків): 4.6% жінок та 4.1% чоловіків в Україні. Таким чином, кожна п'ята людина в Україні відчуває на собі наслідки державної політики у сфері прав людей з інвалідністю (22% всього населення). Більше третини людей з інвалідністю вважають, що жінки з інвалідністю частіше зустрічаються проблемами з працевлаштуванням (37.6%) та особистим життям (23.2%), ніж чоловіки. Третина людей з інвалідністю вважає, що вони повинні мати своїх представників у владі, щоб захищати свої права (30.3%). Більше 70% людей з інвалідністю планують голосувати на дільницях на місцевих виборах у жовтні 2020 року: 70.9% чоловіків та 76.4% жінок. 39.8% людей з інвалідністю обирають політиків та партії залежно від того, враховані їхні права у виборчій програмі, хоча для більшої кількості людей з інвалідністю цей фактор не є важливим у виборів політиків (45.3%).

Більше половини людей з інвалідністю незадоволені державною політикою, вважаючи, що має бути більше виплат та додаткового піклування. 65.4% вважають, що держава надає недостатньо виплат та додаткового піклування. Більше половини людей з інвалідністю вважають, що Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю не виконується на належному рівні (64.2%). Приблизно половина людей з інвалідністю вважають Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю неефективною в захисті їхніх прав (46.2%), а близько третини людей з інвалідністю взагалі не чули про нею (29.8%).

Щонайменше 17% людей з інвалідністю зазнавали порушень своїх прав: 16.6% зустрічалися з відмовою в роботі через інвалідність, а 10% зазнавали принижень через інвалідність. Третина людей з інвалідністю не пробували захищати свої права (34.4%), тому що не вірили, що це може принести результат (31.7%). Для захисту своїх прав люди з інвалідністю зверталися до суду (7.9%), до органів влади (7.4%) або до організацій людей з інвалідністю (7%). Більше половини людей з інвалідністю (61%) відповіли, що їхні права не порушувалися. Відповіді на інші питання дозволяють зробити припущення, що це може бути свідченням того, що вони недостатньо поінформовані про свої права або вони не артикулюють свій досвід, коли їхні права порушуються на практиці, в контексті прав людини людей з інвалідністю. Загалом 23.7% людей з інвалідністю не довіряють жодним організаціям, які займаються забезпеченням прав людей з інвалідністю. Найбільше довіри людей з інвалідністю мають місцеві органи влади (18.4%), організації з прав людей з інвалідністю (16.9%) та правозахисні організації (15.3%).

Більшість населення України готове допомагати людям з інвалідністю тим чи іншим способом у відстоюванні їх прав (75%). Більше третини населення України (36.3%) та людей з інвалідністю (39.6%) висловили готовність підписувати петиції та підтримувати кампанії з захисту прав людей з інвалідністю. До чверті населення України (24.9%) та людей з інвалідністю (22.5%) готові фінансово допомагати конкретним людям з інвалідністю. Кожен п'ятий українець готовий працювати в одному колективі та навчатися разом з людьми з інвалідністю (20.7%) для забезпечення прав людей з інвалідністю.

Методологія

Це дослідження було проведене Київським міжнародним інститутом соціології на замовлення Громадської організації «Боротьба за права» в межах проекту «Зміцнення захисту прав людей з інвалідністю», який виконується за підтримки Фонду прав людини Посольства Королівства Нідерландів в Україні у вересні 2020 року. Далі наведена методологія дослідження, надана КМІС.

Всеукраїнське опитування «Думки і погляди населення України» (Омнібус) проводилося Київським міжнародним інститутом соціології у вересні 2020 року. У перебігу дослідження вивчалися думки і погляди дорослих жителів України (у віці 18 років і старше) з різних суспільно-політичних та соціально-економічних питань. Основні етапи дослідження включали розробку і програмування анкети (використовувалося програмне забезпечення OCA for CATI), генерування мобільних телефонних номерів, проведення інтерв'ю з респондентами, контроль якості виконаної роботи, підготовку остаточного масиву даних, зважування масиву даних, підготовку таблиць одно- і двовимірних розподілів.

Опитування здійснювалося методом телефонних інтерв'ю з використанням комп'ютера (computer-assisted telephone interviews, CATI). За даними опитування КМІС, проведеного методом особистих (face-to-face) інтерв'ю за випадковою вибіркою у лютому 2020 року 96% дорослих жителів України мали особисті мобільні телефони. Для проведення опитування на початковому етапі повністю випадковим чином генерувалися мобільні телефонні номери для всіх основних мобільних операторів України. Частка згенерованих номерів, які припадали на кожного мобільного оператора, була приблизно пропорційною до частки загалом мобільних номерів, які припадають на кожного мобільного оператора (за даними опитувань КМІС). Для усунення із згенерованої бази недійсних номерів, на згенеровані номери надсилалося «невидиме» смс-повідомлення. Далі інтерв'юери дзвонили на згенеровані номери і пропонували респондентам, які відповіли на дзвінок, узяти участь в опитуванні. Опитування проводилося лише з респондентами у віці 18 років і старше і лише з тими, хто проживає на території, яка контролюється Україною (тобто з вибірки виключені жителі, які проживають території, яка тимчасово не контролюється владою України – АР Крим, м. Севастополь, окремі райони Донецької і Луганської областей). Інтерв'ю проводилося українською або російською мовою за вибором респондента.

Після проведення запланованої кількості результативних (повних) інтерв'ю отриманий у вибірці розподіл респондентів за макрорегіоном проживання (Захід, Центр, Південь, Схід – див. деталізацію нижче), типом населеного пункту (міський чи сільський), статтю, віком порівнювався з офіційними джерелами статистики. Розподіл всього дорослого населення за макрорегіонами і типом населеного пункту визначався на основі даних Центральної виборчої комісії за результатами парламентських виборів 2019 року (за кількістю зареєстрованих виборців). Статевовікова структура визначалася за даними Державної служби статистики на 1 січня 2019 року. Для приведення структури вибірки у відповідність до структури населення України в цілому були побудовані спеціальні статистичні ваги. Крім цього, ці ваги враховують різну ймовірність потрапляння різних респондентів до вибірки (залежно від кількості різних мобільних номерів, які має той чи інший респондент).

Склад макрорегіонів такий: Західний макрорегіон – Волинська, Рівненська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Закарпатська, Хмельницька, Чернівецька області; Центральний макрорегіон – Вінницька, Житомирська, Сумська, Чернігівська, Полтавська, Кіровоградська, Черкаська, Київська області, м. Київ, Південний макрорегіон – Дніпропетровська, Запорізька, Миколаївська, Херсонська, Одеська області, Східний макрорегіон – Донецька, Луганська і Харківська області.

Польовий етап дослідження тривав з 12 до 27 вересня 2020 року. Загалом в рамках дослідження було проведено 2000 інтерв'ю для вибірки репрезентативної для всієї України. Було здійснено цільовий добір людей, що живуть з інвалідністю. Сумарно було опитано 561 людина, що живе з інвалідністю.

Статистична похибка вибірки (з імовірністю 0.95 і з дизайн-ефектом 1.1) не перевищує:

- 2.4% для показників, близьких до 50%,
- 2.1% для показників, близьких до 25 або 75%,
- 1.5% для показників, близьких до 10 або 90%,
- 1.1% для показників, близьких до 5 або 95%,
- 0.5% для показників, близьких до 1 або 99%.

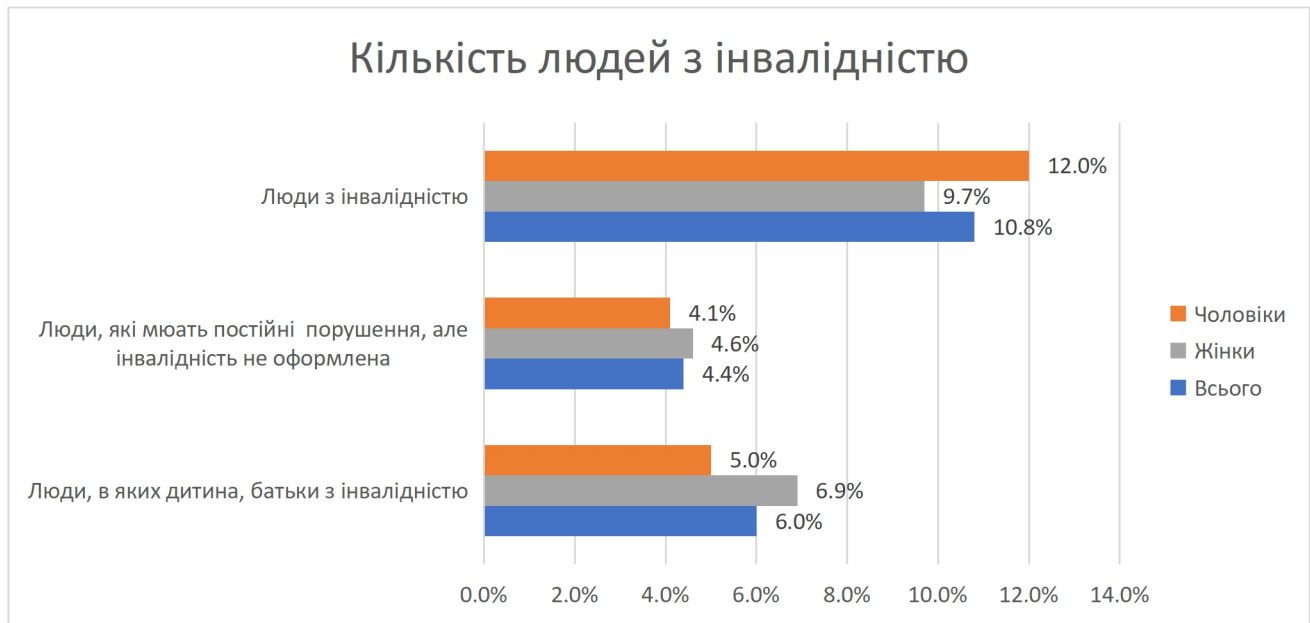
Методологічні обмеження інтерпретації результатів опитування

Це опитування охопило лише тих респондентів, які користуються мобільним телефоном. Це відповідним вплинуло на участь в опитуванні людей з певними порушеннями. Насамперед, це включає нечуючих та людей з порушеннями слуху, а також частину людей з психосоціальними та інтелектуальними порушеннями.

Показники відповідей людей з інвалідністю в залежності від їхньої статі, віку та місця проживання переважно не були проаналізовані, оскільки вони занадто низькі відносно статистичної похибки вибірки.

Результати опитування

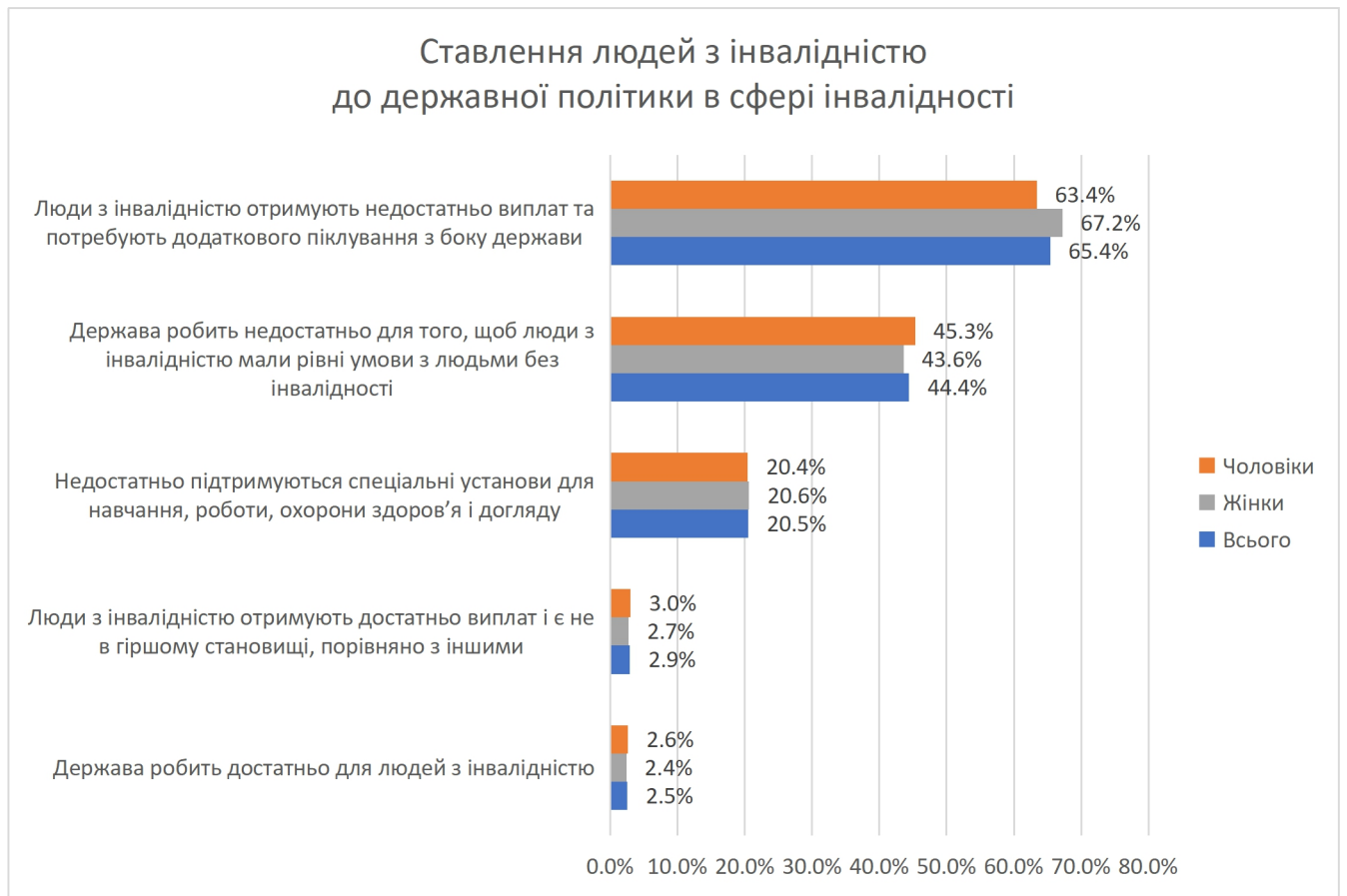
Кількість людей з інвалідністю

Кожна шоста людина в Україні має значні порушення і має інвалідність або не має оформленого статусу, хоча має відповідні стійкі порушення. Так, щонайменше кожен 10а людина в Україні має інвалідність. Опитування виявило, що 10.8% мешканців України мають оформлену інвалідність. Окрім того, кількість людей, які мають значні порушення здоров'я, але не мають оформленої інвалідності, складає 6% населення України. Таким чином, кількість людей, які фактично мають постійні порушення, які можуть бути прирівняні до інвалідності, становить 16.8%. 12% чоловіків мають інвалідність і ще 5% мають стійкі порушення без статусу інвалідності. 9.7% жінок мають оформлену інвалідність, а 6.9% мають стійкі порушення без статусу інвалідності.

Щонайменше 4.4% населення України, одна людина з 25 в країні, мають одну або більше близьку людину з інвалідністю в родині: дитину чи батьків. 4.6% жінок та 4.1% чоловіків мають батьків або дітей з інвалідністю.

Таким чином, на кожную п'яту людину України безпосередньо впливає державна політика у сфері прав людей з інвалідністю. Кількість людей, які самі мають інвалідність або значні порушення, та кількість людей, в яких близькі члени сім'ї мають інвалідність, складає 22%.

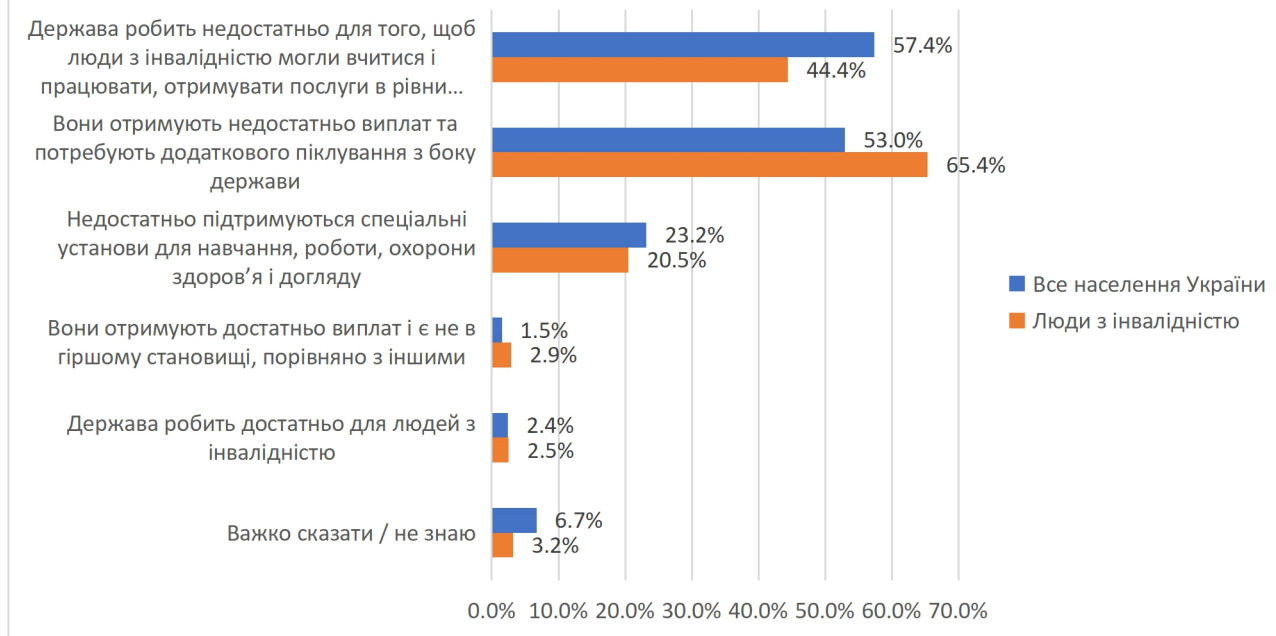

Більше половини людей з інвалідністю незадоволені виплатами та вважають, що має бути додаткове піклування. 65.4% вважають, що виплати, які вони отримують, та обсяг додаткового піклування від держави є недостатніми. Також, кожна п'ята людина з інвалідністю вважає, що держава недостатньо підтримує спеціальні установи для навчання, роботи, охорони здоров'я та догляду для людей з інвалідністю (20.5%).

Лише незначна кількість людей з інвалідністю задоволені виплатами та рівнем піклування держави. До 3% людей з інвалідністю вважають, що вони отримують достатньо виплат, і знаходяться в рівному становищі з людьми без інвалідності (2.9%). Лише 2.5% людей з інвалідністю вважають, що держава робить достатньо для них.

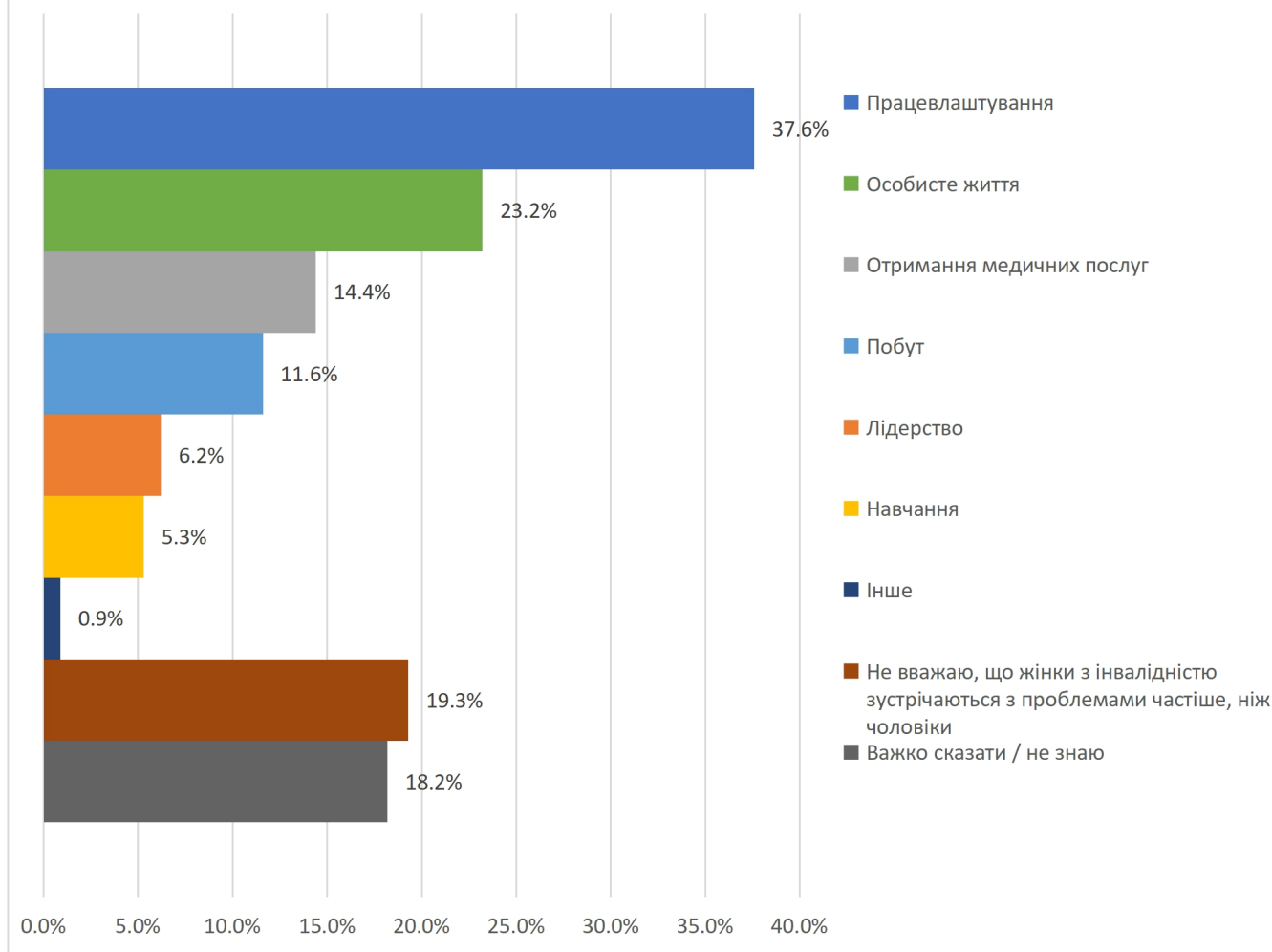
Чоловіки та жінки з інвалідністю майже однакові в своїх позитивних та негативних оцінках рівня державної підтримки. Серед незадоволених рівнем соціальних виплат та державного піклування на 3.8% більше жінок з інвалідністю, ніж чоловіків. А серед тих, хто вважає, що держава має робити більше для того, щоб люди з інвалідністю мали рівні умови з людьми без інвалідності, на 1.7% чоловіків більше ніж жінок. Практично однаковим є рівень незадоволеності державною підтримкою через інвалідність чоловіків і жінок з інвалідністю.

Ставлення до державної підтримки в сфері інвалідності

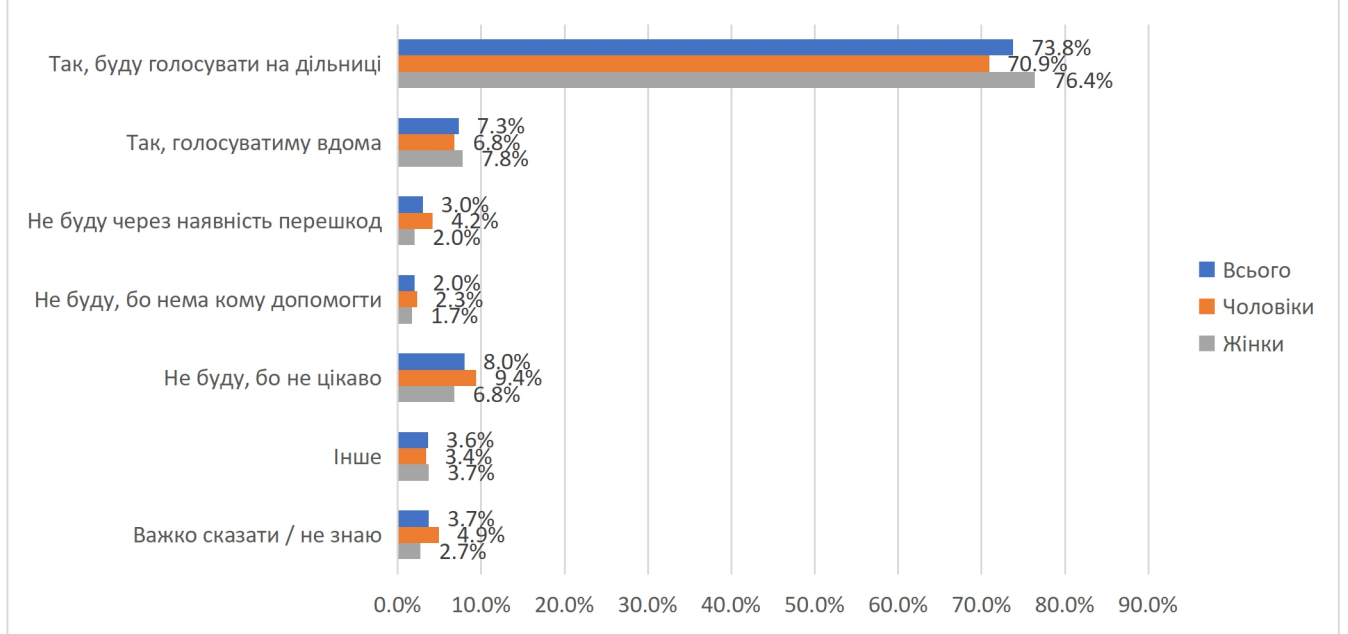
Розподіл відповідей щодо оцінки підтримки людей з інвалідністю державою дуже схожий для всього населення України та людей з інвалідністю. Більше половини всього населення та людей з інвалідністю вважають, що держава робить недостатньо. Більший відсоток населення України негативно оцінює зусилля держави із забезпечення рівних прав для людей з інвалідністю (57.4%), аніж відсоток самих людей з інвалідністю (44.4%). У свою чергу, більший відсоток людей з інвалідністю вважає, що виплат і додаткового піклування недостатньо (65.4%), а ніж відсоток усього населення, який притримується такої думки (53%). Приблизно одна п'ята всього населення (23.2%) та людей з інвалідністю (20.5%) вважають, спеціальні установи для навчання, роботи, охорони здоров'я і догляду за людьми з інвалідністю мають недостатньо підтримки. Лише незначна кількість представників обох категорій вважають, що держава робить достатньо (2.4% всього населення, 2.5% людей з інвалідністю) або що люди з інвалідністю отримують достатньо виплат і додаткового догляду (1.5% всього населення, 2.9% людей з інвалідністю).

Проблеми, з якими, на думку людей з інвалідністю, жінки з інвалідністю частіше зустрічаються, ніж чоловіки

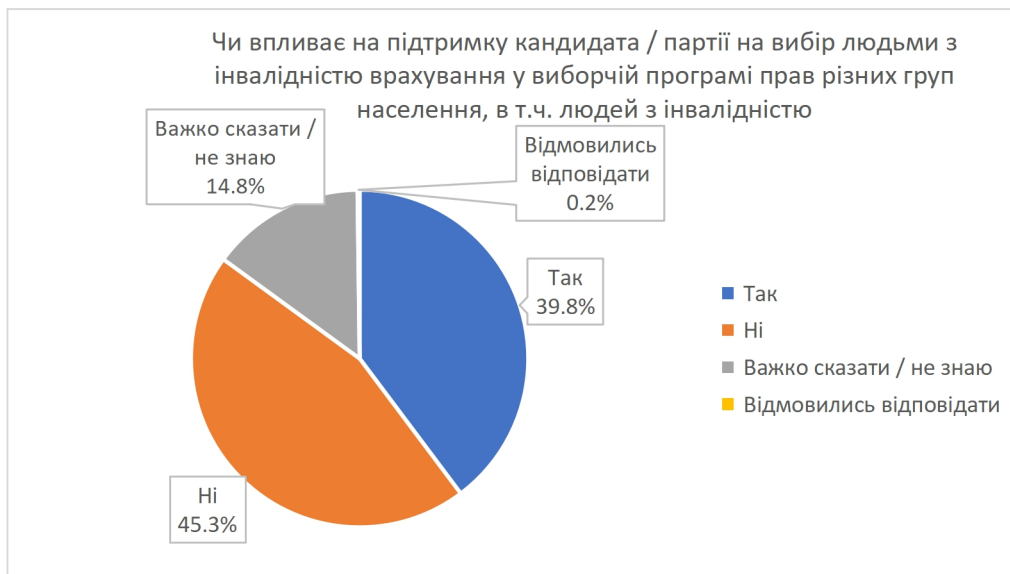

Більше третини людей з інвалідністю вважають, що жінки з інвалідністю частіше зустрічаються з деякими проблемами, ніж чоловіки з інвалідністю. На думку людей з інвалідністю, найпоширенішими проблемами, з якими більше зустрічаються жінки з інвалідністю, ніж чоловіки, є працевлаштування (37.6%) та особисте життя (23.2%). Окрім того, за їхніми оцінками, жінки з інвалідністю частіше зустрічаються з проблемами в отриманні медичних послуг (14.4%) та побуті (11.6%). Набагато менше людей з інвалідністю вважають, що в жінок частіше виникають труднощі з лідерством (6.2%) та навчанням (5.3%), ніж у чоловіків з інвалідністю. Водночас, майже 20% людей з інвалідністю або не вважають, що жінки стикаються із проблемами частіше, ніж чоловіки (19.3%), або їм було важко сказати свою думку з цього питання (18.2%).

Чи планують люди з інвалідністю голосувати на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року

Переважна більшість людей з інвалідністю планують голосувати на виборчих дільницях на місцевих виборах 25 жовтня 2020 року. Такий намір висловили 73.8% людей з інвалідністю. Планують голосувати на дільниці 70.9% чоловіків та 76.4% жінок з інвалідністю. Лише 7.3% опитаних людей з інвалідністю планують голосувати вдома. Менше 10% висловились, що не голосуватимуть на виборах. Більшість тих, хто не голосуватиме, робитиме це через нестачу власного інтересу (8%). Інші люди з інвалідністю не голосуватимуть через перешкоди в доступі до голосування (3%) або брак допомоги з цим (2%).

Опитування виявило, що для майже половини людей з інвалідністю (45.3%) не важливо у виборі кандидата чи партії, чи вони враховують права людей з інвалідністю у своїй програмі. Кількість тих, для кого це важливий критерій, не набагато менша – вона складає 39.8%. Таким чином, кількість людей з

інвалідністю, які керуються власними правами у виборі політиків, дуже близька до кількості тих, хто цього не робить. 14.8% людей з інвалідністю було важко відповісти на це питання.

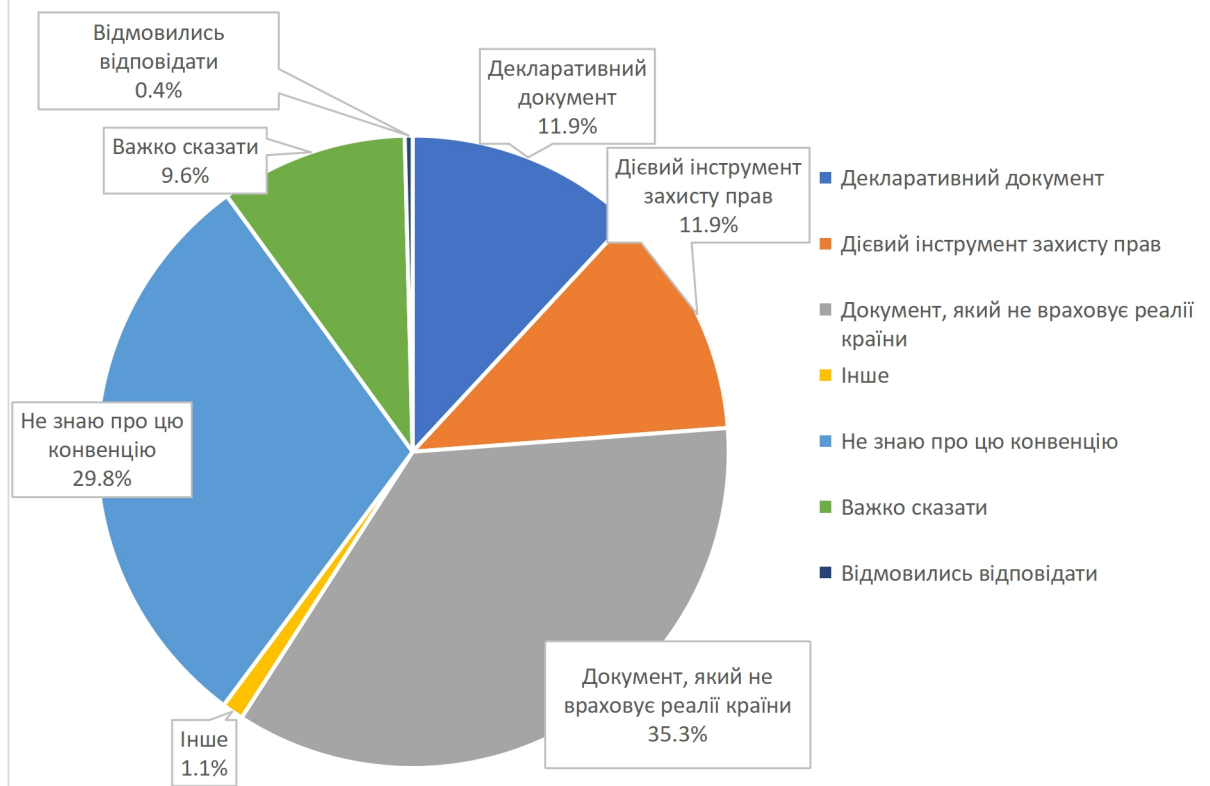
Оцінка ставлення до прав людей з інвалідністю

Більше половини людей з інвалідністю вважають, що їхні права відрізняються від прав людей без інвалідності. З них 35.7%, третина від усіх людей з інвалідністю, вважають, що мають менше прав, а 18.2% вважають, що мають додаткові права порівняно з людьми без інвалідності. Водночас, на думку 40% людей з інвалідності, їхні права не відрізняються від прав людей без інвалідності. Таким чином, кількість людей з інвалідністю, які відзначають відмінність у своїх правах порівняно з людьми без інвалідності більша за кількість тих, хто так не вважає, лише на 10%.

Розподіл відповідей всього населення щодо відмінностей прав людини людей з інвалідністю знову дуже близький до розподілу відповідей людей з інвалідністю. Більше половини українців вважають, що права людей з інвалідністю відрізняються від прав людей без інвалідності. Приблизно кожна третя людина в Україні вважає, що в людей з інвалідністю є додаткові права (20.5%), а п'ятий – що у них менше прав (34.7%). Лише третина всього населення вважає, що права людини людей з інвалідністю не відрізняються від прав людей без інвалідності (33.5%), що приблизно на 5% більше, ніж відсоток людей з інвалідністю, які притримуються такої думки (33.5%).

Ставлення людей з інвалідністю до Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю

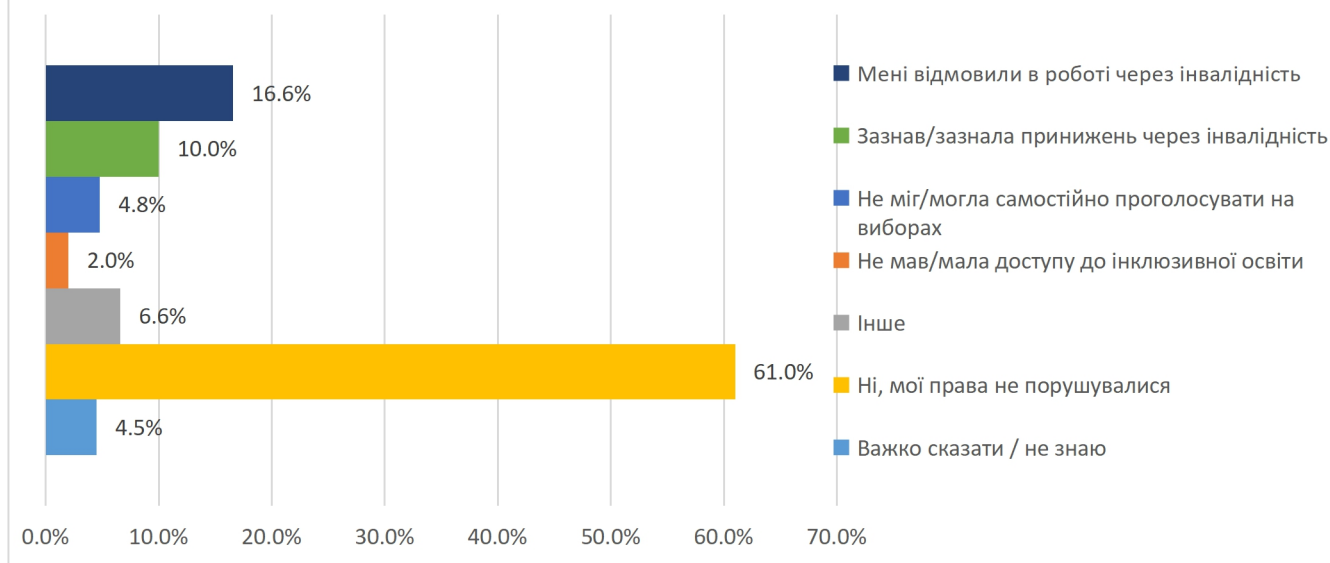
Майже половина людей з інвалідністю не вважають Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю ефективною в захисті їхніх прав (46.2%). Майже третина вважає її документом, який не враховує реалії України (35.3%), а 11.9% вважають лише декларативним документом. Лише 11.9% людей з інвалідністю вважають її дієвим інструментом захисту прав. Водночас близько третини людей з інвалідністю взагалі не знають про Конвенцію (29.8%). 9.6% людей з інвалідністю було важко відповісти на питання про Конвенцію.

Більше половини людей з інвалідністю вважають, що Конвенція не виконується на належному рівні (64.2%). На думку більше третини людей з інвалідністю, Конвенція ООН виконується лише частково (42.8%). Близько 21.4% людей з інвалідністю вважають, що Конвенція зовсім не виконується. Лише 2.3% людей з інвалідністю вважають, що Конвенція ООН виконується повністю. Приблизно третині з них було важко відповісти на це питання (32.6%).

Поєднання відповідей на обидва питання щодо Конвенції дає можливість припустити, що більшість людей з інвалідністю вважає, що вона або не ефективна, або не виконується на належному рівні. А приблизно третина людей з інвалідністю не знають про Конвенцію та не можуть оцінити, як її виконання впливає на стан забезпечення їхніх прав.

Чи зазнавали люди з інвалідністю порушень своїх прав

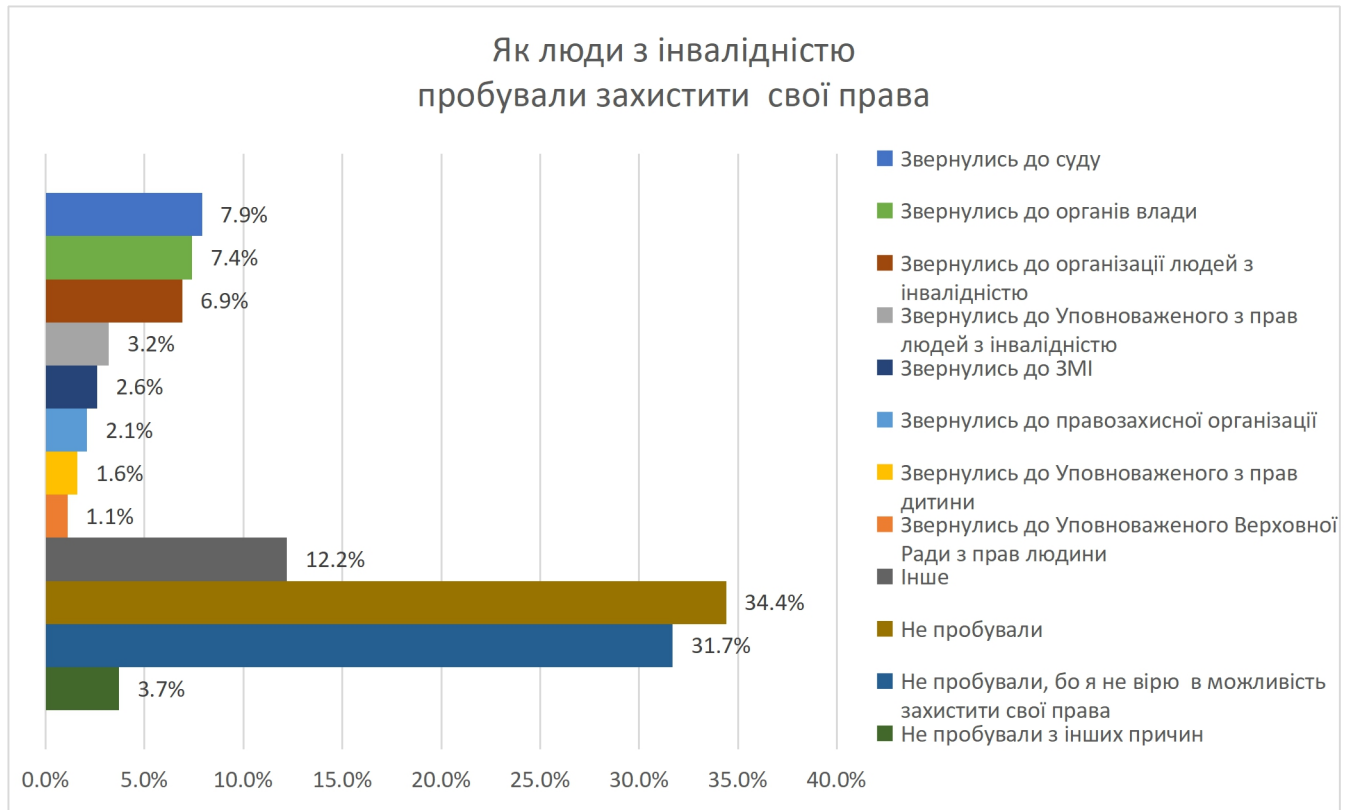

Опитування виявило, що щонайменше 17% людей з інвалідністю зазнавали порушень своїх прав. Люди з інвалідністю, чиї права були порушені, найчастіше зазначили відмову в роботі через інвалідність (16.6%). 10% людей з інвалідністю зазнавали принижень через інвалідність. 4.8% відсотків людей з інвалідністю не змогли самостійно проголосувати на виборах, а 2% не мали доступу до інклюзивної освіти. Ще 6.6%

Більше половини людей з інвалідністю вважають, що їхні права не порушувалися. Такої думки 61% людей з інвалідністю. 4.5% людей з інвалідністю було важко сказати, чи вони зазнавали порушень своїх прав. Відповіді на це питання наводять на думку, що, можливо, більшість людей з інвалідністю не зазнавали порушень своїх прав. Однак при цьому, приблизно 65% людей з інвалідністю не задоволені рівнем виплат та додаткового догляду від держави, а 44% вважають, що держава робить недостатньо для забезпечення рівних умов для них.

Високий рівень незадоволення своїм статусом у поєднанні з твердженнями про відсутність порушень своїх прав виявляє важливу суперечність у поглядах людей з інвалідністю. З одного боку, це може свідчити про те, що вони недостатньо поінформовані про свої права. Як уже було зазначено в попередньому розділі, більше 21% людей з інвалідністю вважають, що Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю в Україні зовсім не виконується, а приблизно третина людей з інвалідністю не знають про Конвенцію ООН про права людей з інвалідністю. Тому є імовірність, що люди з інвалідністю не артикулюють свої потреби та побажання до держави в контексті прав людини. Відповідно, коли вони зіштовхуються з ситуаціями, коли їхні законні права порушуються, а легітимні потреби не задовільняються, вони можуть цього не знати і не формулювати таким чином для себе, вважаючи, що їхні права не порушені.

Оцінки механізмів захисту прав людей з інвалідністю

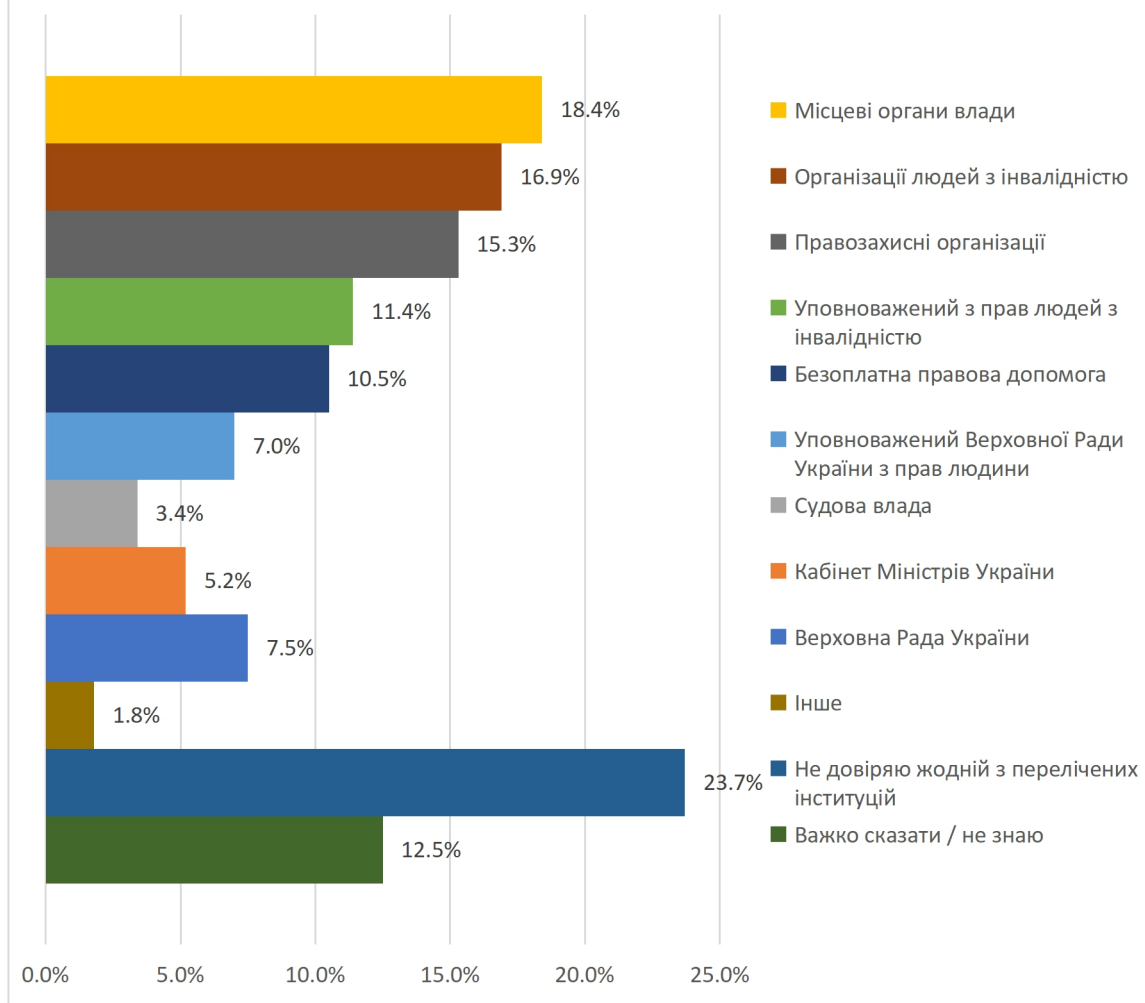

69,8% людей з інвалідністю, які вказали, що їх права порушувалися, не вдавалися до захисту своїх прав. Більшість з них повідомили, що не вірили в можливість захистити свої права (31.7%). Набагато менша кількість людей з інвалідністю відповіли, що вживали заходів для захисту своїх прав. Про це повідомили щонайменше 12% людей з інвалідністю. Найчастіше вони обирали звернення до суду (7.9%), органів влади (7.4%) або організацій людей з інвалідністю (7%). Дуже мала кількість з них зверталася до ЗМІ (2.6%), до правозахисної організації (2.1%), Уповноваженого з прав людини з інвалідністю (1.6%), Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини (1.1%). 12.2% людей з інвалідністю вживали інші заходи для захисту своїх прав.

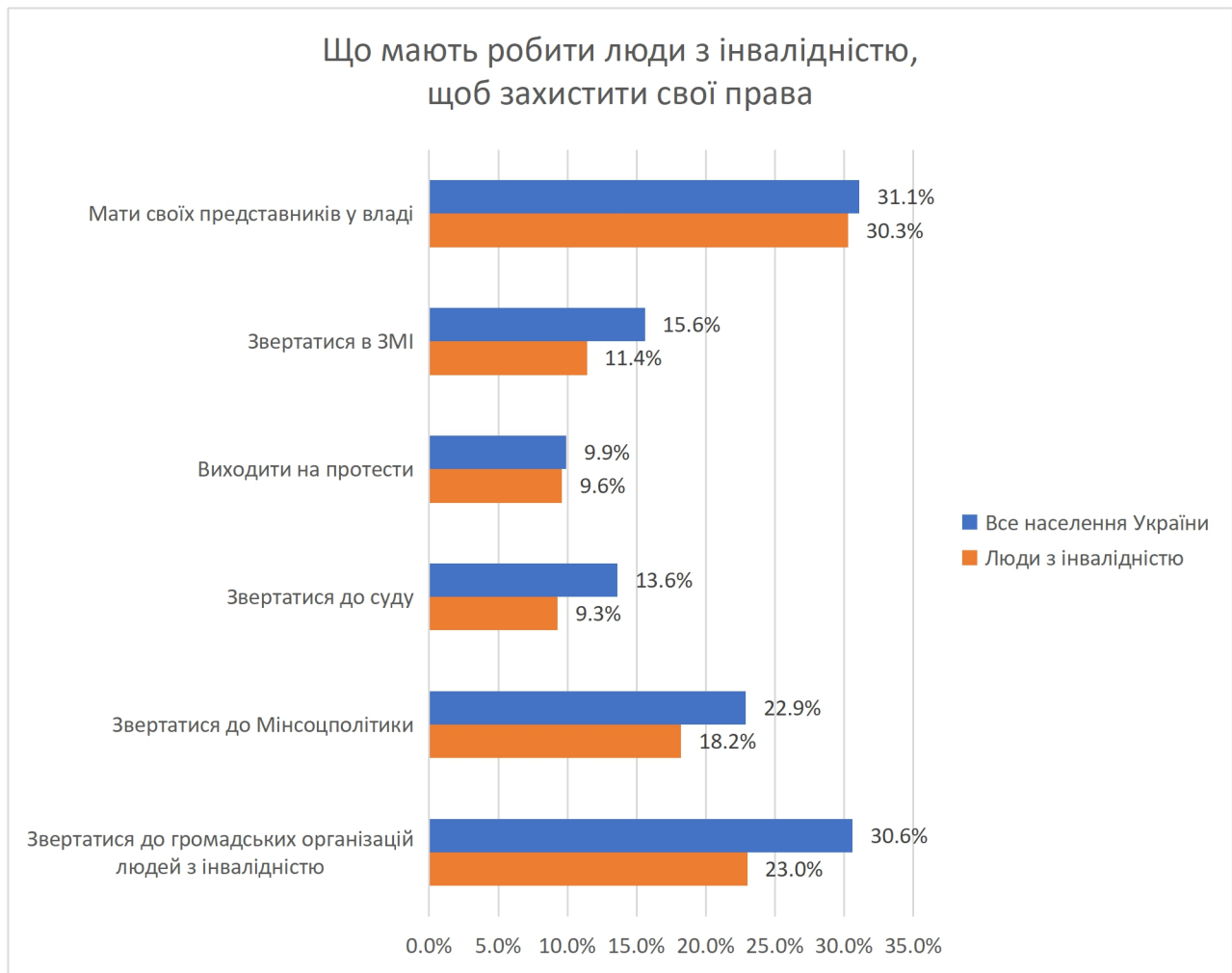

69,3% людей з інвалідністю не вдалося захистити свої права. 16,4% людей з інвалідністю відповіли, що їм вдалося захистити свої права.

Довіра людей з інвалідністю до інституцій, які займаються забезпеченням прав людей з інвалідністю

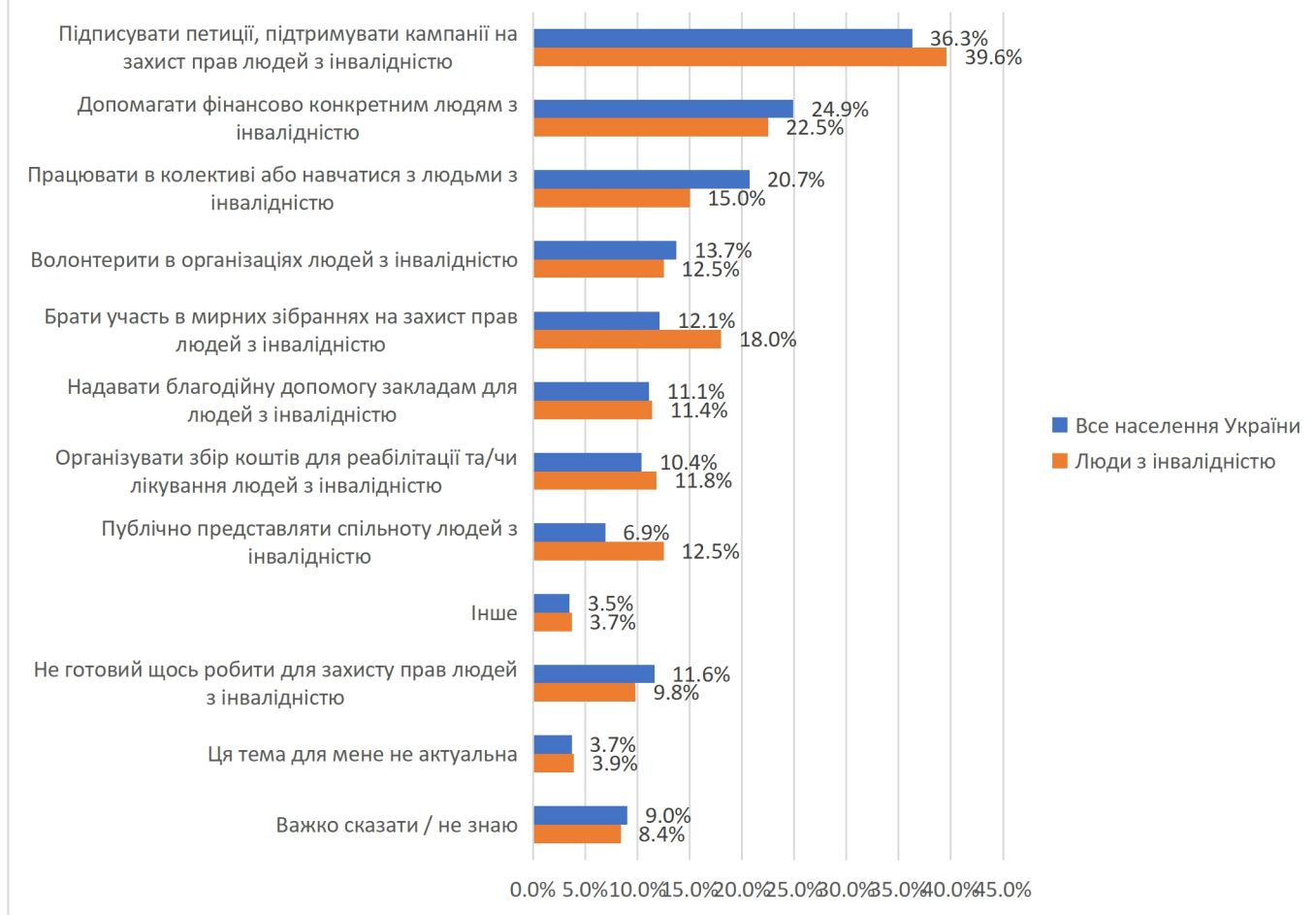
До чверті людей з інвалідністю не довіряють жодним організаціям, які займаються забезпеченням прав людей з інвалідністю (23.7%). Довіру до органів державної влади у захисті своїх прав висловили лише 16% людей з інвалідністю. Найбільше довіри людей з інвалідністю мають громадські організації 32,2%: організації з прав людей з інвалідністю (16.9%) та правозахисні організації (15.3%) та місцеві органи влади (18.4%). Омбудсманам довіряє суттєво менше людей з інвалідністю: Уповноваженому з прав людей з інвалідністю довіряють 11.4%, а Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини – 7%. Органам державної влади також довіряє мало людей з інвалідністю. Верховній Раді України довіряють 7.5% опитаних, Кабінету Міністрів України - 5.2%, судовій владі – 3.4%. 12.5% опитаних людей з інвалідністю було важко відповісти на це питання.

Третина людей з інвалідністю вважає, що вони повинні мати своїх представників у владі, щоб захищати свої права (30.3%). Цей показник цікавий у поєднанні з відповідями про те, що на вибір 39.8% людей з інвалідністю впливає, чи враховані їхні права у виборчій програмі. Для більшої кількості людей з інвалідністю цей фактор не є важливим у виборів політиків (45.3%). Менше чверті людей з інвалідністю вважають, що для захисту своїх прав слід звертатися до громадських організацій людей з інвалідністю (23%), а 18.2% – що слід звертатися до Мінсоцполітики. Решта запропонованих респондентам способів захисту своїх прав отримали близько 10% відсотків кожен: звертатися в ЗМІ (11.4%), виходити на протести (9.6%), звертатися до суду (9.3%).

Розподіл відповідей на це питання знову дуже близький для всього населення України та людей з інвалідністю. Так само, приблизно третина населення України вважає, що люди з інвалідністю повинні мати своїх представників у владі (31.1%). На підтримку протестів для захисту прав людей з інвалідністю висловились приблизно однакова кількість всього населення (9.9%) та людей з інвалідністю (9.6%). Решта засобів захисту прав людей з інвалідністю отримали більше підтримки у всього населення України, аніж у людей з інвалідністю. Третина усього населення вважає, людям з інвалідністю слід звертатися до своїх громадських організацій за захистом своїх прав (30.6%). Такої думки притримуються менше чверті людей з інвалідністю (23%). Близько чверті всього населення вважає, що людям з інвалідністю слід звертатися до Міністерства соціальної політики (22.9%). Дещо менше, 18.2% людей з інвалідністю висловилися в підтримку цього варіанту. За звернення до суду висловилися 13.6% всього населення України, що складає дещо більший відсоток ніж відсоток людей, які обрали цей варіант – 9.3%.

Що люди готові зробити для забезпечення прав людей з інвалідністю

Більше третини населення України (36.3%) та людей з інвалідністю (39.6%) висловили готовність підписувати петиції та підтримувати кампанії з захисту прав людей з інвалідністю. До чверті населення України (24.9%) та людей з інвалідністю (22.5%) готові фінансово допомагати конкретним людям з інвалідністю. Кожна п'ята людина в Україні готова працювати в одному колективі та навчатися разом з людьми з інвалідністю (20.7%). Лише близько 4% відсотків українців вважають, що тема прав людей з інвалідністю для них не актуальна, і лише 11.6% не готові нічого робити для захисту прав людей з інвалідністю. Більшість населення України готові діяти на захист прав людей з інвалідністю в той чи інший спосіб, хоча більше 40% вважають, що благодійність теж стосується захисту прав.

Розподіл відповідей про те, що люди готові робити для захисту прав людей з інвалідністю, як і в попередніх питаннях, був дуже подібний для всього населення та самих людей з інвалідністю. Більшість варіантів дій для забезпечення прав людей з інвалідністю отримали дуже близьку кількість відсотків обох груп респондентів. Підписувати петиції та підтримувати кампанії на захист прав людей з інвалідністю обрала більше третини обох груп 36.3% всього населення та 39.6% людей з інвалідністю. Допомогати фінансово конкретним людям з інвалідністю – до чверті обох груп: 24.9% всього населення, 22.5% людей з інвалідністю. Надавати благодійну допомогу закладам для людей з інвалідністю – 11.1% всього населення, 11.4% людей з інвалідністю. Волонтерити в організаціях з захисту прав людей з інвалідністю – 13.7% всього населення та 12.5% людей з інвалідністю. Організувати збір коштів для реабілітації та/або

лікування людей з інвалідністю - 10.4% всього населення та 11.8% людей з інвалідністю. Інші варіанти дій на підтримку людей з інвалідністю пропонували 3.5% всього населення та 3.7% людей з інвалідністю.

Відповіді тих, хто не готовий допомагати людям з інвалідністю також мали схожу кількість відповідей серед усього населення та самих людей з інвалідністю. Тема дій на захист прав людей з інвалідністю була не актуальна 3.7% всього населення та 3.9% самих людей з інвалідністю. Не готові щось робити для захисту прав людей з інвалідністю 11.6% всього населення та 9.8% самих людей з інвалідністю. Важко визначитися з відповіддю з цього питання було 9% всього населення та 8.4% людей з інвалідністю.

Відрізнялися на 5-6% відповіді всього населення та людей з інвалідністю щодо трьох варіантів підтримки людей з інвалідністю. Менше представників усього населення ніж людей з інвалідністю були готові брати участь у мирних зібраннях на підтримку людей з інвалідністю (12.1% всього населення, 18% людей з інвалідністю) та публічно представляти людей з інвалідністю (6.9% всього населення, 12.5% людей з інвалідністю). Більше відсотків представників усього населення, ніж людей з інвалідністю висловили готовність працювати в одному колективі або навчатися разом з людьми з інвалідністю (20.7% всього населення, 15% людей з інвалідністю).

Висновки

Опитування виявило, що кількість людей з інвалідністю та тих, хто має певний досвід інвалідності значно більша ніж зазвичай вважається в Україні. Кожна десята людина в Україні офіційно має інвалідність (10.8% всього населення). 12% чоловіків та 9.7% жінок мають інвалідність. Окрім того, 6% населення України мають стійкі порушення без оформленої інвалідності: 5% чоловіків та 6.9% жінок. Щонайменше 4.4% населення України мають одну або більше близьку людину в родині з інвалідністю (дитину чи батьків): 4.6% жінок та 4.1% чоловіків в Україні. Таким чином, кожна п'ята людина в Україні відчуває на собі вплив державної політики у сфері прав людей з інвалідністю (22% всього населення).

20.5% людей з інвалідністю вважають, що держава недостатньо підтримує спеціальні установи для навчання, роботи, охорони здоров'я та догляду для людей з інвалідністю. На питання «Як Ви оцінюєте якість життя людей з інвалідністю?» більшість респондентів без інвалідності відповіли, що держава робить недостатньо для того, щоб люди з інвалідністю могли вчитися і працювати, отримувати послуги в рівних умовах з людьми без інвалідності (57,4%). А більшість людей з інвалідністю (65,4%) сказали, що держава надає недостатньо виплат та додаткового піклування. Ця різниця у виборі варіанту відповіді на питання людьми з та без інвалідності дає підстави говорити і про відмінності у самому розумінні відповідальності за якість життя людей з інвалідністю людьми з та без інвалідності.

Більше третини людей з інвалідністю вважають, що жінки з інвалідністю частіше зустрічаються з деякими проблемами, ніж чоловіки з інвалідністю. На думку людей з інвалідністю, жінки з інвалідністю частіше зустрічаються з працевлаштуванням (37.6%) та особистим життям (23.2%), ніж чоловіки з інвалідністю.

Більше половини людей з інвалідністю вважають, що їхні права відрізняються від прав людей без інвалідності (53.9%), а 40% вважають, що їхні права не відрізняються від прав людей без інвалідності.

Приблизно половина людей з інвалідністю вважають Конвенцію ООН про прав осіб з інвалідністю неефективною в захисті їхніх прав (46.2%), а близько третини людей з інвалідністю взагалі не чули про нею (29.8%). Лише 11.9% людей з інвалідністю вважають її дієвим інструментом захисту прав. Більше половини людей з інвалідністю вважають, що Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю не виконується на належному рівні (64.2%). На думку 42.8% людей з інвалідністю, вона виконується частково, а на думку 21.4% - що зовсім не виконується.

Щонайменше 17% людей з інвалідністю зазнавали порушень своїх прав. Люди з інвалідністю, чиї права були порушені, найчастіше зазначили відмову в роботі через інвалідність (16.6%), а 10% людей з

інвалідністю зазнавали принижень через інвалідність. Водночас, більше половини людей з інвалідністю (61%) відповіли, що їхні права не порушувалися. 69,8% людей з інвалідністю, які вказали, що їх права порушувалися, не вдавалися до захисту своїх прав. Більшість з них повідомили, що не вірили в можливість захистити свої права (31.7%). Загалом, третина людей з інвалідністю, які вказали, що їх права порушувалися, не вживали заходів для захисту своїх прав (34.4%), тому що не вірили, що це буде успішно (31.7%). Щонайменше 12% людей з інвалідністю доводилось захищати свої права. Більше половини з них обирали звернення до суду (7.9%), органів влади (7.4%) або до організацій людей з інвалідністю (7%).

Захистити свої порушені права вдалося 16.4% людей з інвалідністю. 69,3% людей з інвалідністю не вдалося захистити свої права.

Третина людей з інвалідністю вважає, що вони повинні мати своїх представників у владі, щоб захищати свої права (30.3%). Цікаво, що 39.8% людей з інвалідністю обирають політиків та партії залежно від того, враховані їхні права у виборчій програмі, але для більшої кількості людей з інвалідністю цей фактор не є важливим у виборів політиків (45.3%). Менше чверті людей з інвалідністю вважають, що для захисту своїх прав слід звертатися до громадських організацій людей з інвалідністю (23%), а 18.2% – що слід звертатися до Мінсоцполітики. Загалом 23.7% людей з інвалідністю не довіряють жодним організаціям, які займаються забезпеченням прав людей з інвалідністю. Найбільше довіри людей з інвалідністю мають місцеві органи влади (18.4%), організації з прав людей з інвалідністю (16.9%) та правозахисні організації (15.3%).

Більше третини населення України (36.3%) та людей з інвалідністю (39.6%) висловили готовність підписувати петиції та підтримувати кампанії з захисту прав людей з інвалідністю. До чверті населення України (24.9%) та людей з інвалідністю (22.5%) готові фінансово допомагати конкретним людям з інвалідністю. Кожен п'ятий українець готовий працювати в одному колективі та навчатися разом з людьми з інвалідністю (20.7%) для забезпечення прав людей з інвалідністю. Лише близько 4% відсотків українців вважають, що тема прав людей з інвалідністю для них не актуальна, і лише 11.6% не готові нічого робити для захисту прав людей з інвалідністю. Більшість населення України готове допомагати людям з інвалідністю тим чи іншим способом (75%).

Розподіл відповідей на більшість питань для всього населення та для людей з інвалідністю був дуже схожий у відсоткових показниках. З одного боку, це вказує на те, що громадська думка в Україні загалом оцінює становище людей з інвалідністю достатньо реалістично порівняно з думками самих людей з інвалідністю про своє становище. З іншого боку, це може бути свідченням того, що люди з інвалідністю не є однорідною групою з однаковими поглядами. Невелика вибірка людей з інвалідністю в цьому опитуванні не дає можливість з достатньою імовірністю оцінити вплив демографічного розподілу людей з інвалідністю на їхні відповіді запитання в анкеті. Однак схожість відсоткових розподілів у відповідях всього населення та людей може бути свідченням, що більше факторів ніж лише сам фактор наявності інвалідності в людей впливали на їхні відповіді.

Відсутність значного відхилення відповідей людей з інвалідністю від тенденцій у відповідях усього населення може також вказувати на те, що вони недостатньо поінформовані про свої права, і, відповідно, менш критичні до рівня їх захисту, ніж могли б бути. Це опитування не дає можливості прямо оцінити, наскільки люди з інвалідністю знають про свої права загалом. 40% людей з інвалідністю вважають, що їхні права не відрізняються від прав людей без інвалідності. Майже третина людей з інвалідністю дала відповідь, що не знає про Конвенцію ООН про права осіб з інвалідністю (29.8%).

Окрім того, про нестачу знань про свої права може свідчити суперечність у відповідях людей з інвалідністю на питання про якість свого життя та про те, чи порушувались їхні права. 44.4% людей з інвалідністю невдоволені рівнем підтримки з боку держави, а 65.4% вважають, що люди з інвалідністю отримують недостатньо виплат та потребують додаткового піклування. Водночас 61% людей з

інвалідністю вважають, що їхні права не порушувалися. Відповідно, така суперечність може вказувати на те, що люди на практиці не отримують достатнього задоволення своїх потреб, але вони не формулюють це як порушення своїх прав.

Таким чином, хоча опитування демонструє, що загалом думка всього населення України відповідає думці людей про права людей з інвалідністю, є підстави вважати, що одним з важливих факторів, які на це впливають, є нестача знань людей з інвалідністю про свої права.